

Dagens kronikk, som er innkjøpt i Aftenpostens kronikkkonkurranse «Menneske i en ny tid», nærmer seg temaet i en nesten novellistisk form. Øst og vest stilles opp mot hverandre, og ligner hverandre merkelig meget. Også i det at menneskene er så opptatt av sivilisasjonens velsignelser og forbannelser at de lett glemmer det vesentligste — som vi selv må velge å se og gripe inn i.

Hvis mennesket valgte

Av Einar Engebretsen

Oberst Ivanovitsj hadde gått igjennom dagens post. Mengder med post. Ute regnet det. Fra vinduet i forsvarsdepartementet hadde han utsyn over Den røde plass. Hans blikk marsjerte over den, retirerte, og mønstret skrivebordet. Der sto fru Ivanovitsj, staut og ikke uten en viss charme. Selvsagt ikke fru Ivanovitsj selv, men et fotografi av henne og barna. Oberstens frue hadde annet å gjøre enn å stå på sin manns skrivebord. Hun pakket, forberedte familiens ferie ved Svartehavets riviera. Et av tsarens gamle slott, som nå var hvilested for trette proletarer.

De gamle tsarer brukte uker med hest og vogn for å nå Svartehavskysten. Dagens proletarer brukte et par timer med jet. Men

man kunne ikke ha et kjerreløst med bagasje på et fly. Pakkingen krevet desto mere.

En datter og en sønn hadde oberst Ivanovitsj. Obersten betraktet familiebildet. Han forsto ikke sin egen sønn. Den unge Ivanovitsj hadde fått alt det han selv ikke hadde som ung. Pene klær, nok mat, utdannelse og økonomisk sikkerhet. Sønnen tok det som en selvfølge. Vel, det fikk så være, hadde det ikke vært for den fordømte elektriske gitaren han hadde skaffet seg. Langt på natt satt han og hans venner med dette spetakkeet sitt. Ikke tradisjonelle russiske folkesanger, men nærmest pasifistiske, vestlige låter. I oberstens egen ungdom, da .... Ivanovitsj' tilbakeblikk ble avbrutt ved at øynene festet seg på det andre fotografiet som sto på skrivebordet. Det var et bilde av en rakett som rullet over Den røde plass. Det var ingen helt almindelig rakett. Det var en anti-anti-rakett rakett.

Først hadde amerikanerne laget en rakett. Så hadde russerne laget en rakett. Så hadde amerikanerne laget en bedre rakett. Så hadde russerne laget en bedre rakett. Så hadde amerikanerne laget en anti-rakett rakett. Så hadde ... Vel, her var den, deres siste. Det var fremskritt, det var utvilsomt fremskritt. Obersten skjøv rakettbildet litt mere sentralt, familiebildet litt, bare litt, til siden.

Regnet trommet på vinduet, Ivanovitsjs' fingre ved skrivebordet. Det var med blandede følelser han skulle tilbringe ferien med sin svigermor. Bestemor, som de alle kalte henne. Hun var religiøs og la ikke skjul på det. De endte alltid i heftige diskusjoner om marxisme og Gud. «Et hokuspokus med systemet forandrer ikke mennesker», var hennes kjeppehest. «Stalin og Beria satt i hjertet av systemets omveltning. De kuhne sin Marx og Lenin på fingrene, men hva skjedde med dem?» Bestemor fortsatte: «Lavstående lus' titulerte Mao Tse-tung sine russiske kamrater. I den russiske presse er Mao en sosialistisk Djengis Khan. Krusjtsjov var et «avskallet esel» i Pekings Dagblad og «en noksagt» i Pravda.» Bestemor syntes dette var en merkverdig videnskapelig dialog.

Ny tid, nye vitenskaper — og mennesket med sine gamle lidenskaper. Så langt bestemoren.

MacDonald, journalist i New York News og mann til kone med fem kredittkort, balanserte sin plasttallerken på høyre kne. Siden TV-middagens oppfinnelse var det et særsyn å se familien spise sammen. Det var vanskelig å finne en tid som passet alle. Det var tre TV-apparater i MacDonalds hjem — 12 kanaler å velge imellom.

TV-middagen var praktisk, ef-

og riker gått under — maktblokker blitt oppløst, maktblokker dannet.

MacDonald forsøkte seg igjen. Datamaskinen, automasjonen, atombomben, trafikkaos, interkontinentale raketter, thalodomidde, fru MacDonalds kredittkort. Han kunne godt tenke seg å skrive en kronikk om kredittkort.

Reklamen var et godt utgangspunkt også. Det var regnet ut at den vanlige amerikaner daglig ble bombardert med ca. 1500 avtissementer.

Drabantbyene og fremmedgjoringen. Mennesker som bor tett på hverandre og ikke kan komme i kontakt med hverandre, som om de skulle være kapslet inn i en tynn, gjennomsiktig plasthinne. Et helvete for mange.

Nei, nå visste han det. Han ville begynne sin kronikk slik: «De siste resultater som foreligger fra Statistisk Byrås undersøkelse om TV'ens innflydelse viser at 95 pst. av alle amerikanske hjem har ett eller flere TV-apparater. Gjennomsnittsammerikaneren ser på TV 5,21 timer om dagen. Før amerikanske barn er ferdig med gymnasiet, har de sett på TV i ca. 15 000 timer. På samme tid har de hatt 10 800 timer på skolebenken ...» Hvis barna preges mere av TV enn av skolen og familien, som sjelden er sammen — hvem preger da TV?

De nye satellittsystemer ville bringe den amerikanske president inn i stuene til en bonde i Sibir, en samefamilie i Kiruna, indere i Kerala, hollendere og nigerianere. Alt på samme tid, i samme øyeblikk som presidenten trer frem foran TV-kameraet i New York. Men teknikken tjener villig alle. En diktator i China eller en kommentator i Stockholm. Små og store menn bombarderer menneskehetens tenkning med idéer, meninger, trusler og ristelser. Gamle og nye kulturer, by- og bondesamfunn, pakkes sammen til et stort supermarked.

Det arbeides med å plasere det første mennesket på månen. Beruset av sin egen dyktighet, bedøvet av sin egen lyst, myser mennesket ut i himmelrommet. Konklusjoner trekkes. Det som ikke sees, det som ikke forstås, eksisterer ikke. Gud begrenses til intellektet — kjærligheten til driften. Kristi normer tilpasses menneskenaturens former.

Frihet fra det absolutte. Lenge leve det fri initiativ. Lenge leve sosialismen. Intet er sant som ikke begrunnes. Intet er rett som ikke bevises.

MacDonald kunne ikke samle tankene. Alt kom hulter til bulter. Dette blir ingen kronikk. Dette ble et virvar av inntrykk. Nei, han ville begynne på nytt, på følgende måte:

Ved den siste internasjonale legekongress i Wien kom man frem til at det som preget nåtidens

imellom.

TV-middagen var praktisk, effektiv, tidsbesparende. En broiler, potetstappe, litt grønnsaker, saus og en klatt med rød gelé klemte mellom to plasttallerkner. Man kjøpte dem dypfrosset. Hvis man kjøper tre dusin, får man fire porsjoner gratis. Man kan ta dem rett fra frysen og sette dem i ovnen — og vips: middagen er ferdig.

MacDonald skrudde av TV'n. Kastet plasttallerkenen i papirkurven og satte seg ved sitt skrivebord. Han skulle skrive en kronikk om «Menneske i en ny tid». Han hadde tenkt å ta utgangspunkt i «Flower Power» og «Black Power». Trekke paralleller mellom den gang de vestlige makter tvang China til å åpne sine dører for opiumet og brøt ned et helt lands motstandskraft. Hvordan Vestens kanonbåter truet de kinesiske byer. I dag smugles opiumet inn i Vesten fra China. I Amerika bygges det anti-rakett raketter omkring de store byer for å forsvare seg mot Chinas trusel. Det var China — Østen.

Så Afrika — den hvite manns slavetransport. I dag «Black Power». Den hvite manns sivilisasjon på retur?

Men er det igrunnen noe nytt? Til alle tider har riker reist seg

Ved den siste internasjonale legekongress i Wien kom man frem til at det som preget nåtidens menneske, mere enn noe annet er stress. Det stressede menneske...

Per Bustebakke klappet traktorens kalde snute. Per pleide alltid før kaffen om morgenen å rusle bort i stallen og småprate litt med Blakken. Gi'n en høydott, skrape unna den verste møkka. Det var før det. Nå sto traktoren der, gul, kald og effektiv. Det luktet fremdeles stall der inne, men oljelukten hadde for alvor begynt å ta over.

Det var mange traktorer i bygden — gule, røde og grønne. Ingen hester. Lite ungdom. De hadde dratt til byen. Tjente bedre der. Ikke hestene, men de unge. Hestene hadde de skutt. Per gråt den dagen da Blakken ble skutt, men det var det ingen som visste. I rettferdighetens navn visste Per heller ikke hvordan han skulle klare seg uten traktor.

Så kom julen 1967. Oberst Ivanovitsj, MacDonald og Bustebakke spiste og drakk godt. Det samme gjorde deres venner og slektninger. I den indiske landsbyen Kanvaare i Bihar ble barn begravet, døde av sult.

Tiden er ny. Mennesket det samme. Gudene vet at også mennesket kunne bli anderledes hvis det valgte.